

Natuurweidekrant

Vereniging van biologisch melkveehouders in Nederland

NIEUWE KENNIS

EN NIEUWE KENNISSEN

Dit is een bijzondere Natuurweidekrant. Het bevat de resultaten tot nu toe van 4 themagroepen uit ons Bedrijfsnetwerk: Antibiotica vrij produceren, Vitaliteit, Strategie en Energie & Klimaat. De resultaten van de ander drie themagroepen: Fokkerij, 100% Bio en Stallenbouw komen in de volgende NW-krant aan bod.

Interessant om te lezen?

Absoluut!

Waarom dan?

Omdat het erg interessant is om te weten wat biologische melkveehouders allemaal in hun hoofd, hart en handen hebben om hun eigen bedrijf te verbeteren en de sector te ontwikkelen!

Verbeteren en ontwikkelen? Hou toch op, ik wil gewoon koeien melken!

Juist! Jou moeten we hebben! In deze Natuurweidekrant lees je alles over hoe andere koeienboeren hun koeien melken! De één wil het klimaatneutraal, de andere zonder antibiotica, de derde maakt natuurmilk en de vierde praat over vitale melk en in de volgende NW-krant kan je van alles lezen over fokkerij, echte dier-vriendelijke stallen en hoe je het rondje helemaal bio houdt!

O, dat is toch wel interessant!

Dat zeg ik!

Heb je nog meer 'interessante' zaken?

Ja zeker! Netwerken is ook gewoon leuk! Al die verhalen, bedrijven en ideeën die je hoort en al die mensen die je tegenkomt; prachtig! En

je leert er ook nog wat van. Wat dacht je van 'het afvangen van vrije radicalen' om meer weerstand in je koeien te krijgen, of het 'zelfgenezend vermogen' van koeien los te maken, of het produceren van 'Natuurweidestroom', of heel goedkoop een ecologische hoofdstructuur aanleggen op je bedrijf waar politici en stedelingen melk en vlees kunnen kopen? Je leest het allemaal in deze krant!

Ik ben nu al nieuwsgierig naar de volgende activiteiten in dat bedrijfsnetwerk!

Kijk dat willen we horen! Doe mee met het netwerk en sluit je aan bij een themagroep. Neem contact op met de coaches. Die staan allemaal op de achterkant van deze krant. Het kan nog steeds. Netwerken zijn open. Het belangrijkste van ons netwerk is dat je naast nieuwe kennis vooral nieuwe kennissen opdoet met al hun mooie idealen en praktijken. Daarmee help je jezelf en de sector vooruit. Lees en verwonder je over onze prachtige sector!

Kees van Veluw

HET KAN ZONDER ANTIBIOTICA: WEERSTAND OPBOUWEN IN ALLE SCHAKELS

Themagroep Antibiotica vrij produceren 22 deelnemers

Coach: **Dion Heerkens** en **Edith Finke:**
e.j.finke@dlv.nl

In het omschakelingsproces naar bio zijn kunstmest en bestrijdingsmiddelen aan de kant gezet. Nu is in deze themagroep de beurt aan antibiotica. Maar dat vraagt nog veel denkwerk en omschakeling. De themagroep Antibiotica vrij produceren bedenkt strategieën en praktische oplossingen. Resultaat: het kan zeker zonder antibiotica!

Kennismakingsronde

Uit de kennismaking komt naar voren dat alle deelnemers zich sterker willen richten op preventie en het opbouwen van weerstand bij de koe. Tegelijkertijd komt het herhaaldelijk voor dat koeien bijvoorbeeld uierontsteking krijgen zodat het uitvoeren van een behandeling toch nodig is. Een lange termijn visie en een praktische korte termijn aanpak is allebei nodig.

Vier groepen die in zomer 2008 actief blijven

Naar aanleiding van de kennismaking is gekozen voor een praktische werkwijze waarbij meerdere groepen zich gaan bezighouden met verschillende subthema's. Deze subthema's zijn:

1. **Homeopathie:** Frits Lozeman, Wim Beunk, Richard Loohuis, Walda Schenk
2. **Fyto:** Kruiden, Oliën, Microbioticum: Zwier van de Vegte, Frits Lozeman, Bert Wagenvoort, Johan van Zelderen, Carlijn Gommans, Wichert Koopman, Frits Kool
3. **Preventie en bedrijfssysteem:** Guido Frijns, Toon v.d. Rijt, Wim v. Zandbrink, Bert Wagenvoort, Louk den Boer, Heico Blekkenhorst, Gé v.d. Broek, Wim Beunk, Marcel Schoenmakers, Gerrit Heusinkveld, Barend Mul
4. **Energie- en gedachtekracht:** Jan v.d. Worp

Deze groepen gaan in de zomer aan de slag met deze thema's en brengen na de zomer verslag uit in de volgende bijeenkomst van de themagroep.

De rol van orthomoleculaire geneeswijze

Dierenarts Pim Koenders heeft verteld over de orthomoleculaire geneeswijze. Dat is een geneeswijze die zich bezig houdt met processen op celniveau. Bij energieverbrandingsprocessen in de cel kunnen 'vrije radicalen' ontstaan. Vrije radicalen kun je zien als spetters of vonken die van het haardvuur afkomen en veel kapot kunnen maken bv celstructuren, celwanden en de kern van cellen. Hierdoor ontstaat weerstandsvermindering bij het dier en dit vergroot de kans op ziekten.

Anti-oxidanten zijn stoffen die zich binden aan vrije radicalen en dat voorkomt schade door vrije radicalen. Anti-oxidanten zijn bv mineralen zoals selenium (Se), ijzer (Fe), koper (Cu), zink (Zn) en Mangaan (Mn). De opname van mineralen door

het vee kan een probleem zijn. In het algemeen geldt dat organisch gebonden mineralen beter worden opgenomen dan anorganische mineralen.

Organische en anorganische mineralen waaronder Bioplex

Zowel mensen als dieren hebben mineralen nodig in de organische vorm zoals ze aanwezig zijn in planten. Deze mineralen zijn gebonden aan een eiwit, soms aan een koolhydraat. Aan eiwitten gebonden mineralen worden in het spijsverteringskanaal niet gesplitst, maar in hun geheel in de bloedbaan opgenomen. Daar kunnen ze hun antioxiderende werking uitvoeren en vrije radicalen onschadelijk maken.

De meeste rantsoenen in Nederland hebben een groot tekort aan de mineralen Magnesium, Selenium en Zink. Bij Zinktekort zullen er meer problemen met mastitis en klauwen voorkomen. Gebruik daarom mineralenmengsels die zijn voorzien van extra Selenium, Zink en Magnesium in organische vorm. In deze vorm worden ze beter opgenomen en . Ze worden opgeslagen in het weefsel zodat ze beschikbaar zijn als het dier ze nodig heeft. De beschikbaarheid is hoog (> 90%) en ze hebben geen antagonistische werking op andere mineralen. Organisch gebonden mineralen worden geleverd door bijvoorbeeld Alltech en Bioplex.

Zelfgenezend vermogen van dieren

Judith Adriaansens, veterinaire natuurgeneeskundige, heeft een presentatie gegeven over het concept Zelfgenezend Vermogen. Om het bedrijf geheel vrij te maken van antibiotica is een nieuwe bedrijfsvoering en misschien wel bedrijfsontwerp nodig. Werken volgens het concept van het Zelfgenezend Vermogen kan daarbij helpen.

Natuurgeneeswijze beoogt het natuurlijk zelfgenezend vermogen van het dier te herstellen of te ontwikkelen. Dit heeft vaak te maken met het herstellen of verhogen van de weerstand bij het dier.

Hoe gaat de veterinaire natuurgeneeskundige te werk op een agrarisch bedrijf?

1. Het maken van een bedrijfsanamnese, d.w.z. het beschrijven van de ziektegeschiedenis van de

dieren en het bedrijf. Dit heeft betrekking op allerlei aspecten zoals ziekten, voeding, fokken, huisvesting, management, ondernemer. Tegelijkertijd wordt al voorzichtig een eerste diagnose gesteld.

2. Het uitwerken van de bedrijfsanamnese in de vorm van een bedrijfsplan. Hierin wordt een antwoord gegeven op de vraag: wat wil je bereiken als ondernemer op het terrein van ziektepreventie (inclusief type stal, rantsoensamenstelling, melk-methode enz.) en ziektebehandeling (de natuurgeneeskundige heeft een groot aantal alternatieve therapieën, zie voor lijst verslag themagroep Vitaliteit.)

3. Werkwijze starten. Dit betekent dat een casusmap wordt aangelegd. Hierin worden per dier de diagnose vastgelegd, de behandelwijze (middelen en maatregelen), het resultaat en de ervaringen en inzichten.

De natuurgeneeskundige treedt daarbij op als een soort 'boerencoach'.

De Vereniging van veterinaire natuurgeneeswijzen kent 20 rundveespecialisten. Zij werken met een beroepsvereniging met een kwaliteitslabel.

Doel: kennis die in hoofden zit willen delen met elkaar. Kennis moet inzicht worden en een gedeelte van jezelf worden. Steeds aanvullen met weer nieuwe kennis.

Twee voorbeelden van aanpak: Jos Elderink en Jan Dirk en Irene van de Voort

Aanpak Jos Elderink

In 2003 is Jos gestopt met het gebruik van antibioticum, geen dip e.d. meer; er waren toen geen echte problemen met de koeien, celgetal ca. 400. In 2008 is het celgetal iets gedaald naar 300-350. Verschillende maatregelen dragen bij aan het antibioticum vrij zijn:

- Jos heeft samen met een deskundige ontdekt dat er op plekken in zijn bedrijf zijn met "negatieve belastingen" of vervuilingen. Dit kan zijn in de grond, in het voer (GMO in brok), in de dieren.
- Deze negatieve invloeden neutraliseert hij door positieve energie in de stal via 'energiepoorten' over te brengen op de koeien. Hij heeft hier

goede resultaten mee.

- Het traditionele krachtvoer wordt niet meer gebruikt. Er worden nu enkelvoudige producten gevoerd zoals triticale, tarwe en rogge. De granen worden gewalst door het ruwvoer gemengd. Oudmelkte koeien krijgen 3,5 kg graan, nieuwmelkte koeien 5 kg. Na 150 dagen lactatie geeft Jos geen granen meer.

- Jos heeft een sterke koe gefokt die past in zijn bedrijfssysteem (fokkerij Jersey x Brown Swiss, gemiddelde melkproductie: 6000 kg. En ook een sterke, gezonde bodem door o.a. inzet van gecomposteerd vast mest die 3 x wordt omgezet en in november wordt uitgereden.

- Jos zet ook consequent mineralen in. Hij gebruikt organische gebonden mineralen van van Heemskerk, 50 gram per dier per dag plus zeezout en likstenen (calsea Phos). Op veel bedrijven wordt wel begonnen met bijv. voeren van mineralen maar als het op is wordt er niet automatisch nieuwe besteld.

Al deze maatregelen staan met elkaar in verband. Jos: 'Ik denk vanuit de kringloop bodem → voer → dier → mest → bodem. In de loop van de jaren heb ik elke schakel goed en gezond gemaakt en dat werkt allemaal door in een gezonde kringloop. Weerstand zit niet alleen in het dier, het zit in alle schakels en dan dus ook in het hele systeem'.

Aanpak Jan Dirk en Irene van de Voort

Het bedrijf heeft een aantal belangrijke kenmerken:

- Lucht, licht en ruimte komen tot uiting onder meer in de geheel vernieuwde stal voor melkvee en jongvee.
- Voeding en diergezondheid zijn nauw met elkaar verweven. Er wordt geen maïs gevoerd. Maïs verteert op darmnivo terwijl gras juist op pensnivo verteert. Vergelijk maïs met witte brood.
- Eigen krachtvoermengsel bestaande uit 5 soorten granen .
- Kalf bij de koe

Antibioticum vrij produceren betekent voor hen "werken zonder compromissen". Vier jaar geleden

hebben Jan Dirk en Irene van de ene op de andere dag, in één keer alle traditionele medicijnen de deur uitgedaan. Ze waren helemaal klaar met het gebruik van allopathische medicijnen. Als eerste reactie ontstonden er grote problemen en werd het steeds beroerder. Jan Dirk: 'De koeien laten uitreutelen, uitzieken, is dan de enige optie. Dat kost melk en soms ook dieren. De koe reageert heel heftig op veranderingen. Later, na verloop van tijd werd het beter. De weerstand loopt op en de koeien hebben minder last van uierontsteking en andere ziekten. De nieuwe stal, maïs uit het rantsoen, graan in het rantsoen en het kalf bij de koe werken mee in de vergrote weerstand'

Voorafgaand aan deze stap heeft Jan Dirk zich heel goed verdiept in homeopathie door middel van een cursus, voeding, het voorkomen van ziekten, optimaal stalklimaat, uitgekiend rantsoen. Jan Dirk ziet het bedrijf, de grond en de koeien als een spiegel van zijn eigen werk. Zijn devies: 'Gaaf het met de dieren, de grond, het voer niet goed dan is het nodig de oorzaken aan te pakken'. Zijn streven is bedrijf, mens en dier in balans te brengen en te houden.

Aanpak/werkwijze van Jan Dirk:

Voorbeeld droogstand met homeopathie (zelf ontwikkeld):

1. 5 dagen voor droogstand: middel 1 (werkt als soort seintje)
2. op dag 5: één x daags melken plus homeopatisch: middel 2
3. na 3 dagen: middel 3.

Bewerkelijk maar werkte! Als ondersteuning ingezet, kan nu ook zonder.

Algemeen model van aanpak:

Dion Heerkens heeft met alle verhalen en ideeën in zijn achterhoofd een stappenplan ontwikkeld:

Wil je het gebruik van antibioticum verminderen, dan kun je dit in een aantal stappen realiseren. Niet alle stappen tegelijk gebruiken, maar kijken wat haalbaar is.

Stap 1. Korte termijn

Op korte termijn (van enkele weken tot enkele maanden) kan je vrij snel kleine verbeteringen in de bedrijfsvoering doorvoeren die weinig of geen

geld kosten, maar die wel effect sorteren.

1. Huidige situatie in kaart brengen: hoe vaak, tegen welke dierziekten en wanneer is AB gebruikt? Wat voor effect heeft dit gehad? Zijn er alternatieve behandelwijzen?
2. Verandering van behandelwijze begint met: waarnemen van de koeien. Dan de keuze van het geneesmiddel: homeopathische of Fyto of?. Vervolgens nagaan of het geneesmiddel het gewenste effect heeft gehad.
3. Zijn er daarnaast nog andere oplossingen mogelijk die een zelfde of beter resultaat geven?

Bijvoorbeeld het aanpassen van de droogzettherapie. Met een andere aanpak voorkom je het gebruik van droogzetters, maar dit kan meer tijd en aandacht vragen.

Stap 2. Middenlange termijn

Op middenlange termijn tot 1 jaar, kan je maatregelen nemen waarbij het probleem op een gedegen manier wordt aangepakt. Deels is deze aanpak gericht op preventie en deels op het oplossen van acute problemen. Dit vergt van de melkveehouder meer tijd en aandacht, en daarnaast ook een (beperkte) financiële investering.

Voorbeeld: je wilt kennis en ervaring opbouwen met het gebruik van homeopathische middelen. Om dit te bereiken ga je een cursus volgen. En tegelijkertijd neem je een homeopathische dierenarts in de arm die samen met jou de diergezondheid van de veestapel op de voet volgt. Hierdoor kan je preventief werken, maar indien nodig ook ingrijpen met curatieve middelen.

Stap 3. Lange termijn

Voor de lange termijn (van nu tot 5 jaar) ga je aan de slag met maatregelen die een structurele aanpassing van de bedrijfsvoering met zich meebrengen en daardoor een oplossing bieden voor het probleem. Zo'n structurele aanpak vraagt niet alleen veel tijd en aandacht van de melkveehouder, maar betekent ook een financiële investering. Hierbij kan je denken aan de aanpassing van de huisvesting, melkstal en melktechniek, andere voersoort en toediening, fokkerij.

DE ZOEKTOCHT NAAR VITALITEIT

Themagroep Vitaliteit

12 deelnemers

Coach: Kees van Veluw: k.vanveluw@agroeco.nl

Deze themagroep is een mooie vreemde eend in de bijt. Toch, het thema ‘Energetische Landbouw’ leeft enorm. Niet alleen in de landbouw maar ook in alle andere sectoren in de samenleving. Kern van de aandacht is dat mensen met vragen bezig zijn als: Wat is nu precies de leven-gevende kracht? Wat kan ik doen om meer van het leven te begrijpen? Hoe kan ik meer op mijn eigen intuïtie vertrouwen? Hoe kan ik mijn bedrijf ook meer vanuit mijn gevoel en visie aansturen? Hoe kan ik de vitaliteit van mezelf en van mijn dieren vergroten? Maar wat is vitaliteit? Alle materiele, wetenschappelijke en commerciële zaken en info zijn waardevol maar geven niet voldoende antwoord op al deze vragen.

Het kennismakingsrondje lijkt wel de kern van onze themagroep. We ‘smullen’ van elkaars verhalen, maar we zijn ook bezig met vragen als: hoe en wat vertellen we straks aan onze collega veehouders? Wat gaat deze themagroep opleveren voor onze sector? De uitkomst is nog ongewis. Wel willen we onze verhalen bundelen in een boekje zodat anderen onze persoonlijke zoektocht kan lezen en zichzelf kan spiegelen aan deze ervaringen.

De deelnemers aan het woord

Herman Lankhorst Na zijn presentatie op 12 dec. 2007 op de Warmonderhof kwamen er veel mensen naar hem toe voor informatie en toelichting.

Ervaring: Tijdens de verbouwing had hij veel gezondheidsproblemen op het bedrijf. Hij is toen begonnen met ecotherapie en heeft zijn bedrijf laten balanceren. Sindsdien is de productie en de vruchtbaarheid sterk verbeterd.

Doel: Kennis meer uitdiepen, ontdekken wat bijv. de praktische waarde is van het zelfgenezend vermogen. Je moet bij het kalf beginnen en het duurt 3 jaar voordat het kalf een melkkoe is. In die tijd moet je het zelfgenezend vermogen opbouwen.

Bennie Nauta werkt sinds 11 jaar biologisch.

Ervaring: Hij interesseert zich voor homeopathie

en de aquarius-alliantie. Hij heeft anderhalf jaar ervaring met een broncorrector op het bedrijf. De koeien kalven lichter af en sindsdien komen er geen onverklaarbare ziektes meer voor op het bedrijf. Het celgetal zit nog wel aan de hoge kant, maar hij heeft de indruk dat lavameel in de ligboxen wat effect hebben. Bennie heeft een biosensorcursus gedaan en volgt ook een cursus van Dik Stukkien. Sinds ik bewust mijn aandacht bij het melken en bij de koeien hou gaat het stukken beter. Techniek en positieve aandacht werken samen. Gelezen boeken: ‘Anders denken, anders doen’ van Barbara Berger en ‘Het intentie experiment’ van L. McTaggart.

Doel: Hij wil meer ervaring opdoen en kennis uitwisselen.

Gerben Engwerda woont en werkt vlakbij een transformatorstation en een zendmast. Het bedrijf ligt laag en heeft last van verrottingsbacteriën die uit het veen komen. Koeien hebben last van BVD, longwormen en klauwproblemen.

Ervaring: Hij heeft via verschillende methodes (tekens op de mast, kastjes in de stal) geprobeerd de effecten van de straling weg te nemen. Hij vindt het moeilijk vast te stellen en heeft zijn twijfels. Energetische landbouw spreekt hem wel aan.

Belemmeringen: Mezelf, ik sta er open voor maar weet nog niet hoe!

Stimulerend: Praktijkverhalen van anderen

Doel: meer ervaring opdoen.

Leen van Zelderens bedrijf is geruimd tijdens de MKZ en kreeg na de herbevolking van de stal een vloedgolf van ziektes. Zijn 22 koeien kwamen van 18 bedrijven.

Ervaring: Sindsdien is Leen op zoek naar andere manieren van genezing. Hij laat de ziektes nu meer op hun beloop en heeft zijn bedrijf nu bijna 100% in een eigen kringloop. Het is net als bij asielzoekers: de derde generatie voelt zich thuis.

Doel: Leen wil graag deuren open houden, nieuwe aspecten zien en open staan voor nieuwe inzichten. Hij wil graag de weerstand verhogen bij hemzelf en het vee. Het zelfgenezend vermogen stimuleren. ‘Ik ben geïnteresseerd in het verhaal achter het verhaal!’

Jenny Stokkers: ‘Mijn man zit bij de themagroep 100% bio, mijn dochter zit ook bij een themagroep en ik bij Vitaliteit!’ Ze zijn in 2001 omgeschakeld. Dat heeft een enorm proces teweeggebracht. Door privé-omstandigheden kwam ze in aanraking met healing en meditatie. Sindsdien is er een omme-zwaai in haar manier van denken en werken. Erva- ring: Ze werkt met bioresonantie in de melkput en bij de waterleiding. Koeien worden ook met touch for health behandeld. Ziet op dit moment nog geen / weinig resultaat, maar ‘Ik voel me een stuk rustiger en ik denk dat dat ook resultaat heeft op de koeien.’ Jenny is actief in het kerkelijk werk en voelt vaak een spanning tussen geloof en alterna- tieve therapieën.

Boeken: Anselm Grün: ‘Op andere gedachten’.

Doel: Nieuwsgierigheid rond het thema voeden.

Sjoerd de Hoop werkt veel aan biologische projec- ten, zoals BioVak en Eko-diners.

Ervaring: Sjoerd heeft een homeopathiecursus ge- daan en cursussen bij Liesbeth Ellinger.

Stimulerend: de visie van Judith Adriaansens over het zelfgenezend vermogen en Dik Stukkiens visie over de kern zijn zeer stimulerend. Daarnaast de prachtige uitwisselingen van ervaringen en verha- len van de deelnemers!

Doel: ervaring en kennis opdoen. Hij wil bijvoor- beeld graag de pinken die hij verzorgd een ‘ener- getisch rugzakje’ meegeven.

Martin Wijlens: ‘Op 12 december op de Warmon- derhof heb ik het verhaal van Herman Lankhorst gehoord en dat was erg inspirerend. Ik geloof dat positief denken zoals Herman en ook Jan Broe- nink (deed vorig jaar ook mee) dat stellen echt werkt. Mijn zoon van 21 jaar neemt het bedrijf over en is nu ook enthousiast voor bio, maar toen ik omschakelde vond hij me gek! Nu ik me met dit thema bezig hou zijn mijn vrouw en hij opnieuw sceptisch.’

Judith Loohuis: ‘Ik heb samen met mijn partner Richard in Fleringen een regulier melkveebedrijf. Richard doet de ecotherapie cursus bij Hans An- deweg. Je hebt andere mensen met andere visies nodig om je bedrijfsvoering scherp te houden. Ri-

chard was ook in de studiegroep Anti Biotica-vrij. Wij hoorden het verhaal van Herman op 12 dec. over de stress bij het vee bij de overgang naar de nieuwe stal. Dat was voor ons een eye-opener.

Wij vinden de energetische landbouw razend inte- ressant en inspirerend. De ouders van Richard wo- nen ook bij ons op het bedrijf en zij hebben veel weerstand tegen alles wat met energetische land- bouw te maken heeft. Dat geeft spanning en nega- tieve energie tussen vader en zoon. Dat geeft ook veel zorg om de familierelatie goed te houden. Ondertussen groeit bij ons het vertrouwen dat we met de energetische landbouw op de goede weg zijn. Hoe ga je daarmee om?’

Marjolein Eriks: ‘Ik ben geen boerin maar natuur- geneeskundige en geef massage bij mensen. Ik wil de homeopathie ook op dieren toepassen en ik ‘oe- fen’ op het bedrijf van Judith en Richard.’

Rianne Stokkers : ‘Ik ben na de ziekte van Pfeiffer chronisch moe geworden. Ik ben in het reguliere circuit en in het alternatieve circuit op zoek naar een therapie die mij helpt. Ik loop thuis veel rond maar kan niet veel doen. Dat geeft een gevoel dat ik mij steeds moet verdedigen. Ik ben erg geïnte- resseerd in deze materie. Ik ervaar ook de energie van de koeien. Ik ben de laatste tijd meer met mij- zelf bezig. De Pfeiffer is misschien ook wel een markering van een overgangsproces.’

Enkele rode draden

Door alle integere en fascinerende verhalen heen komen toch een aantal gemeenschappelijke the- ma’s door:

De spanning met de wetenschap

Coach Kees van Veluw: ‘Als de wetenschap be- paalde principes van ons bewijst dan wordt ons draagvlak groter maar ik besef ook dat het heel moeilijk is om bestaande wetenschappers enthousiast te krijgen voor ons thema.’ Sjoerd zegt daar- op: ‘Het resultaat in de praktijk vertelt zijn eigen succes. Wij hoeven niet te wachten op de weten- schappelijk goedkeuring van mensen die het toch niet willen begrijpen. Wij moeten veel meer op onszelf vertrouwen.’

De visie van Dik Stukkien en de eigen kracht van positief denken

Dik Stukkien leeft vanuit de visie dat heel veel, zo niet alles, te bereiken is als je puur vanuit je eigen kern, positieve denkkraft ontwikkelt. Vorig jaar heeft Dik fascinerende voorbeelden uit eigen ervaring verteld. De meeste onder ons leven ook al vanuit die visie en werken daar aan d.m.v. grondingsoefeningen, het benoemen van affirmaties (en positief geformuleerd doel waaraan je elke dag heel bewust denkt), mediteren en bidden.

De ecotherapie

De Ecotherapie ontwikkeld door Hans Andeweg wordt toegepast door een aantal deelnemers van de groep. Op de 3^e bijeenkomst in september zal de ecotherapie zoals die toegepast is op het bedrijf van Herman Lankhorst discussieonderwerp zijn.

Het concept Zelfgezend Vermogen (ZV) van Judith Adriaansens

Judith: ‘Wanneer je in zee gaat met het ZV-concept dan begin ik altijd met een bedrijfsanamnese waarin het bedrijf doorgenomen wordt. Dat is vooral om de klik tussen boer, bedrijfsvoering en therapeut en als het kan de bedrijfsdierenarts te bevorderen. Daarna volgt het opstellen van een behandelplan dat bestaat uit:

1. Welke middelen zijn geschikt? De keuze is zeer ruim: homeopathie, essentiële oliën, Bach bloesems, aromatherapie, voedingssupplementen, massage, fysiotherapie, energetische landbouw, kruiden, fyto-V, acupunctuur, massage en fysiotherapie voor dieren enz. enz.
2. Welke maatregelen in de bedrijfsvoering zijn nodig zoals rantsoensamenstelling, stalindeling, melkmethode, enz. enz.

Doel is natuurlijk dat de therapeut op den duur niet meer nodig is en dat de boer zelf het ZV kan aanvoelen, meten en sturen. De eigen dierenarts blijft bij nood inspringen. Dat proces kan wel 3 jaar duren!’

Prinses Irene

Graag wil de groep Mevr. Irene von Lippe Biesterfelt uitnodigen voor de laatste bijeenkomst om met haar in gesprek te gaan.

GROOTSCHALIGE DIVERSITEIT AAN STRATEGIEËN

Themagroep Strategie

18 deelnemers

Coaches: Edith Finke en Anneke de Vries: a.devries@louisbol.nl

Veel van de deelnemers aan dit BNV kennen elkaar al een heel aantal jaren. Vooral van de voorloper van het Bedrijfsnetwerk; het project Bioveem. Dit betekent dat ze elkaars bedrijven heel goed hebben leren kennen en er een vertrouwen en vrijheid is ontstaan, waarin de veehouders alles aan elkaar durven vragen. Terughoudendheid ten aanzien van de strategie en vooral de daarmee samenhangende cijfers speelt in deze groep dan ook geen rol. De veehouders hebben dus de kans om elkaar volop het hemd van het lijf te vragen. De grote diversiteit van bedrijven leidt vervolgens tot een scala aan mogelijke antwoorden, ideeën en zoekrichtingen. en dit draagt bij aan het eigen creatieve denkproces en maakt ook dat ontwikkelingen op een bedrijf veel sneller kunnen gaan.

Wie zijn de deelnemers en wat is je doel/strategie?

Jos Brands: ‘Ik wil naar een heel diervriendelijke stal toe met 120 koeien, 2 melkrobots en 1 miljoen quotum.’ • Guido Frijns: ‘De melkrobot bevat me goed en ik wil ook een nieuwe stal gaan bouwen, uitbreiden naar 120-130 koeien met een 2e robot.’ • Anneke Hoekstra en Anne Koekkoek: ‘De nieuwe melkstal is klaar en we komen wat dichterbij een systeem waarin alles goed werkt.’ • Barend Mul: ‘Ik heb er nu 1 ton melk bij, totaal 480.000 kg quotum. Het uitbreiden van de camping is lastig doordat de burens tegen werken.’ • Frank Lankhorst: ‘We melken onze 9 ton quotum niet vol en er is 1,5 ton verleased. We zijn een koppeling aangegaan met een bedrijf waar we mest naar toe brengen en in ruil daarvoor grasklaver kunnen ophalen.’ • Jos Elderink: ‘We hebben nu 160 koeien en de gesprekken met Natuurmonumenten over extra grond lopen nog.’ • Pierre Janssen: ‘We melken 130-140 koeien en hebben daarnaast een tuinbouwtak (o.a. rode kool en aardappelen). Het doel is om 300 koeien te gaan melken. De koeien kal-

ven allemaal in één maand in het voorjaar af. Ik heb een uitwisseling met een akkerbouwer en ruil mest tegen maïs/grasland en werk samen met het Brabant Landschap (graan, gras, inscharen).’ • **Bert Wagenvoort:** ‘In 2004 ben ik een samenwerking aangegaan met collega Ben Lichtenberg. Nu melken we 150 koeien’. Bert houdt zich bezig met randenbeheerspakketten en heeft elke week dezelfde schoolklassen op het bedrijf. • **Marcel Schoenmakers** is bedrijfsleider op zorgboerderij de Hondspol in Driebergen. Marcel: ‘In totaal zijn er 30 medewerkers, waarvan 6 intern. Ik heb als doel om zoveel mogelijk werk te creëren. Er worden 45 koeien gemolken. Verder zijn er nog schapen, varkens, is er een moestuin en een winkel voor de verkoop van producten.’ • **Andere deelnemers** zijn Pier Eringa, Jan Vis, Mts Braakman, Henk Hiemstra, G. Kok, W.Korrel, W. v/d Crujisen, Jan Duijndam

Wat gaan we dit jaar doen?

De deelnemers van deze themagroep willen zoveel mogelijk bedrijven bezoeken van deelnemende collega's. In de derde en vierde bijeenkomst staan de bedrijven van Pierre Janssen en Frank Lankhorst op de agenda.

Coach Anneke: ‘Ik wil nagaan wat boeren van alle bedrijfsbezoeken opsteken voor hun eigen ontwikkeling. Misschien dat we aan het einde een aantal opties kunnen benoemen die rijp en goed zijn voor de toekomst. De sector moet tenslotte ook resultaat zien van deze themagroep!’

Onderzoek

Alfons Beltman van het LEI is geweest om grote en kleine boeren te werven voor het onderzoeksproject ‘Schaalvergroting en Kostprijs in de biologische melkveehouderij’. Onderdeel van het project is een workshop met ondernemers. In deze workshop worden de resultaten gepresenteerd en zal de discussie gaan over schaalvergroting in relatie tot duurzaamheid in het algemeen en de economische kant in het bijzonder.

Strategie Jan Duijndam

In 1997 kiezen Jan en Mieke Duijndam voor een vernieuwende vorm van landbouw. Dit moet er

voor zorgen dat hun land, midden in onze sterk verstedelijkte regio, tussen de steden Rotterdam - Delft - Den Haag - Pijnacker en Nootdorp, open en groen blijft én dat zij boer kunnen blijven.

Bedrijfsgegevens Hoeve Biesland:

Jan en Mieke Duijndam in Delfgauw, tegen Delft aan. 100 ha klei op veen met natuurbeheerspakket, 7 ha op afstand met triticale, 100 Montbeliarde koeien die 350.000 kg melk produceren. Inkomen uit melk en vlees verkoop maar ook uit beheersvergoedingen (ca 125.000 euro/jaar! Van gemeente, waterschappen, provincie en LNV)

Jan: ‘De Bieslandse polder ligt 5 meter onder NAP. ‘Moderne’ bedrijfsvoering is niet mogelijk hier. Steden rukken op, de overheid wilde bos aanplanten. Ik kwam uit op een multifunctioneel melk-vlees-natuur bedrijf volledig geïntegreerd met de natuur. Ik kreeg mensen (Natuurorganisaties) vooral mee doordat ik niet in produceren maar in beheren dacht. Kijk, de EHS aanleggen kost ca 75.000 per ha. Mijn kosten zijn ca 30.000 euro/ha. Dat is een zeer sterk punt van mijn biologisch bedrijfssysteem en daar heb ik veel mensen mee over de streep getrokken’.

Alterra heeft een plan gemaakt voor het gebied. Dat is een mooi beleidsplan geworden met de juiste woorden. Ik werk nu samen met vele organisaties. (o.a LNV, provincie Zuid Holland, omliggende gemeentes, Regio Haaglanden, Hoogheemraadschap Delfland, Alterra, Iniatiefgroep Natuurbeheer Delft en diverse natuur- en milieuverenigingen uit de omgeving.) Deze samenwerking vormt een bron van kennis en waarborgt de kwaliteit van mijn bedrijfssysteem.

Jan: ‘Ik voel me helemaal biologische boer met een gesloten kringloop. Ik voer wel producten af maar ik heb ook aanvoer: 23 km slootvegetatie, het water wordt gefilterd door de slootvegetatie. Ik composteer de vegetatie en breng het terug op het land, zo sluit ik mijn kringloop weer. De koeien heb ik ook nodig voor mijn kringloop; de koeien vreten het beheersgras, schijten goede mest uit waardoor de biodiversiteit groter wordt. Hoogproductieve koeien krijgen nog wat triticale, de rest

niet. Een goed rantsoen samenstellen uit die natuurgrassen is niet eenvoudig. Ik zie ook dat mijn mest veel insecten aantrekt en er zijn 120 plantensoorten op mijn bedrijf waarvan 6 van de rode lijst en dat willen de politici en de natuurbeheerders maar ook de stedeling graag zien’.

Advies van Jan: Bioboeren zouden zich moeten bundelen en de overheid aanbieden dat wij de EHS opbouwen en beheren. SKAL kan controleren en wij kunnen ons weer flink onderscheiden met een systeem dat natuurbeheer er niet bij doet maar er inherent onderdeel van is! En wij kunnen het goedkoper dan de overheid!!

André Mulder vertelt zijn strategie

Het bedrijf 't Ecoloar, bestaat uit 40 ha grasland, 230.000 kg melk, 40 koeien worden gemolken en daarnaast 40 stuks jong- en vleesvee.

André: ‘Doelstelling van ons bedrijf is om te streven naar een zo natuurlijk mogelijk evenwicht tussen ecologie en economie. Hoogte van de melkproductie is daarom bijvoorbeeld niet interessant. Aspecten zoals hoog rendement, optimale winst, redelijke arbeidstijd en een minimale milieubelasting wel!’. André gelooft niet in schaalvergroting, maar vindt het belangrijk om de marges van de melk hoog te houden en de kosten laag. In totaal is er vorig jaar 22 ton krachtvoer aangekocht.

Twee jaar geleden is André overgegaan op het Pure Graze systeem en dat heeft hij wel als ingrijpend ervaren, omdat het toch een heel andere manier van begrazen is. André: ‘Je moet alles loslaten wat je ooit geleerd hebt. Alle koeien kalven af in het voorjaar en ik schaar de koeien nu gemiddeld in op 2,5-3,5 ton ds/ha. Zolang het gras niet schiet kan er geweid worden. Alles wordt één keer gemaaid en dat doe ik meestal eind juni. Belangrijk bij dit systeem is ook dat alle koeien op een huiskavel moeten kunnen weiden.’ Het bevat hem echter zeer goed en de koeien lopen nu zo’n 9 maanden per jaar buiten. In het systeem komen een aantal belangrijke zaken voor hem samen, namelijk het dragen van hoorns, antibiotica vrij

zijn en de kalveren bij de koe houden. Het vleesvee levert voor het bedrijf niet voldoende op en het zou daarom beter zijn om het weg te doen, echter voor de huisverkoop vinden ze het wel van belang om eigen vlees aan te kunnen bieden. Mogelijk kan hij in de toekomst gaan samenwerken met een vleesveehouder.

Volgend jaar wil hij eigen zuivelproducten gaan verkopen, ook weer om het assortiment te verbreden. Op dit moment is het niet aantrekkelijk om grond bij te kopen, maar is huren een beter optie. Ook wil André proberen om de koeien die door de blauwtong, niet of te laat drachtig zijn geworden door te melken.

Wat is de invloed van de neventak op het totale rendement? Dit bedraagt ca. 20% van het hele inkomen en de vraag wordt dan ook gesteld of het rendement van de melkkoeien wel zo goed is?

André: ‘Het Pure Graze systeem levert pas na 5 jaar zijn maximale rendement, nu is het jaar 3. Het Pure Graze systeem zou 8 cent per liter melk meer moeten geven. Opvallend aan dit bedrijf is ook dat de rentekosten heel laag zijn. Dit komt ondermeer doordat er sinds 1992 geen melkquotum (schaalvergroting) is aangekocht en doordat ze altijd de mogelijkheid hebben gehad om grond te pachten. Nu hebben ze 20 ha grond in eigendom en wordt er 18 ha gepacht.

Een conclusie is dat André zichzelf de tijd gunt om nieuwe dingen te leren en daarbij ook zorgt voor goede begeleiding. Hij heeft een systeem waar je jaloers op kan zijn, maar wat ook niet voor iedereen is weggelegd, omdat bijvoorbeeld de grondsoort zich niet leent voor lange periodes van beweiding of omdat de huiskavel niet voldoende groot is. Heel belangrijk voor hem is dat het systeem zoals het nu is rust geeft voor de veehouder en ook voor de koeien. Daarbij is het systeem strategisch ook zeer interessant omdat het niet sterk afhankelijk is van externe factoren. Hierdoor ondervindt het bedrijf bijvoorbeeld minder hinder van de stijgende energieprijzen.

OVER KLIMAATNEUTRAAL PRODUCEREN EN NATUURWEIDESTROOM

Themagroep Energie en Klimaat

11 deelnemers, 5 agenda leden

Coach: Kees van Veluw k.vanveluw@agroeco.nl

Voortschrijdend inzicht in deze themagroep leidt de groep via energiebesparende technieken naar energieproducerende technieken en naar andere bedrijfssystemen.

Voorstellingsrondje

Dirk-Jan Aalvanger heeft zojuist zijn CO₂-certificaten verkocht voor een stuk grasland dat is omgezet naar bos. • Henk Brandsma zoekt naar een manier om energie rendabel te winnen. Uit de bijeenkomsten is geen werkbare oplossing gekomen. Hij wil nagaan of wind- of zonne-energie mogelijkheden bieden. • Willem Haagsma denkt er over om een windmolencoöperatie te starten. • Ton Spijkerman is op zoek naar technisch simpele systemen om energie op te wekken. • Jan Stoel heeft een aanvraag voor een windturbine lopen. Hij wil op alle fronten zelfvoorzienend worden, ook op het gebied van energie. Hij past pure graze, in een eigen invulling, toe. • Rienk Dekker probeert energie-neutraal te worden met zijn bedrijf. Het effect van broeikasgassen is ook interessant. • Jos Brands bouwt een nieuwe stal en denkt er over deze te voorzien van zonnepanelen. Zit er over te denken om natuurgras te verstoken en over methodes om de warmte van melk terug te winnen. • Guido Frijns denkt aan een kleine windmolen om zijn twee robots van energie te voorzien. Zonne-energie zou ook een optie kunnen zijn. • Jan Vis wil een windmolen, maar krijgt geen vergunning. Hij verwacht dat de regelgeving op termijn regels stelt aan de CO₂-uitstoot en wil deze voor zijn. Hij denkt nu aan deelname in een windmolencoöperatie. • John Arink wil graag de energie die hij gebruikt op zijn eigen bedrijf produceren.

Wat merk je zelf van het veranderende klimaat?

John Arink: ‘Vroeger gingen de koeien op 1 mei naar buiten, nu op 1 april, april is een weidemaand geworden.’ • Jan Vis: ‘Mestuitrijden over de vorst

kan niet doordat er geen strenge vorst meer is en de grond verkruid niet meer na het ploegen.’ • Dirk Aalvanger: ‘Zwolle wordt groter en dus gaat er meer warmte de lucht in en ons bedrijf zit in de regenschaduw van Zwolle: we krijgen minder regen. En de bodem vriest niet meer kapot waardoor bodemstructuur verslechtert; dat moet effect hebben op het bodemleven, op de diversiteit en op het organische stof gehalte!’ Doordat de winters zachter worden blijft de knut, overbrenger van blauwtong, in leven. Wellicht dat ook andere ziekteverwekkers door het warmer worden makkelijker in leven blijven.

Wat kan je doen om het broeikasgaseffect tegen te gaan?

Nederland heeft het Kyoto verdrag ondertekend. Dat verplicht Nederland om de emissie van broeikasgassen in 2020 met 30-40% terug te dringen. Uit onderzoek blijkt al dat de biologische melkveehouderij per kg melk 10% minder en per ha 40% minder uitstoot dan gangbare melkveehouderij. De bio-sector is dus al een eind op weg. Maar je kan ook zeggen: de bio-sector moet ook haar steentje bijdragen en ook 30-40% reductie nastreven. Hoe doe je dat dan? Jules Bos, onderzoeker van de WUR geeft antwoord. Hij heeft geprobeerd van allerlei maatregelen te schatten wat de reductie aan broeikasgassen is:

Toepasbare Maatregel	Emissie reductie
Lagere krachtvoergift	1-3%, vooral CO ₂
Hoger VEM	max 2%, vooral CH ₄
Hoger zetmeel	max 2%, vooral CH ₄
Hogere melkproductie	enkele %, alle broeikasgassen
Groene energie	2,5%, vooral CO ₂
Meer maïs	enkele %, vooral CH ₄
Verlaging vervangings %	enkele %, alle broeikasgassen
Scheuren grasland	minder dan 1,5%, vooral N ₂ O
Verlagen transport krachtvoer	max 5%, vooral CO ₂
TOTAAL	15-20 %

Andere maatregelen:

- Energiebesparing op het bedrijf: Verwaarloosbaar omdat het direct energie gebruik maar een kleine factor is.
- Verhogen waterpeil veengrond: minder dan 10%, maar dit is geen gewilde maatregel!
- Mest-co-vergisting: 10% ?, de makkelijk verteerbare organische stof die anders de lucht in gaat bij het composteringsproces wordt nu eerst omgezet in CH₄ en levert elektriciteit op.
  - Grote windmolen: 2,5%
  - Zonnepanelen: 2,5%
  - Hoger vetgehalte in rantsoen: 2,5%, maar is niet zonder risico

Om te voldoen aan het Kyoto verdrag is 15-20% niet voldoende en zijn andere maatregelen nodig. De grootste emissiebronnen zijn de teelt, transport en verwerking van krachtvoer en de pensfermentatie. Aan dat laatste valt niet zoveel te doen, aan het verminderen van krachtvoergebruik wel.

Andere bedrijfssystemen

Het besef dat bovenstaande maatregelen lapmiddelen zijn en het bedrijf niet klimaatneutraal kunnen maken, dringt steeds verder door. Het is nog een hele gedachte stap om een melkveehouderijbedrijf te ontwerpen dat zelfvoorzienend is in energie en klimaatneutraal produceert. Toch is dat een wens van de deelnemers net zoals zelfvoorzienend zijn in voer en mest dat is zonder het milieu te belasten.

Tot nu toe komt steeds het Pure Graze systeem als melkveehouderijsysteem boven drijven als meest klimaatvriendelijk bedrijfsopzet. Maar het systeem is nog jong en vraagt een behoorlijke omschakeling tussen de oren. Zijn er nog andere ontwerpen mogelijk? Een klimaatneutraal bedrijf is tot nu toe alleen maar mogelijk als er ook aan groene energieproductie gedaan wordt of als je ergens anders op de wereld koolstof vast legt in bossen of een toenemend organische stofgehalte in de bodem.

Veel boeren zijn geïnteresseerd in windmolens, wat zijn de ervaringen van Jan de Veer, windmolenboer in de Wieringermeer?

Jan de Veer: 'Ik ben in 1997 begonnen met oriën-

tatie en planning van een windmolenpark. Een solitaire molen heb ik nooit gewild en ik heb altijd meer gezien in een windcoöperatie. In 2003 was alles georganiseerd en gingen 5 molens draaien.'

Feiten/voorwaarden:

- Het bestemmingsplan van de gemeente Wieringermeer moedigde windmolenparken aan. De schatting aan wind en aan energieopbrengst is heel goed uitgekomen.
- Organisatie: een commanditaire vennootschap: 50% boeren en 50% Nuon. De Nuon is er bij gevraagd omdat weten hoe je windmolens moet managen.
- Molens: 5 Vesta molens, 80 meter hoog, vermogen: 1800 kWh. De molens zijn eigendom van de Rabo-bank, de boeren leasen de molens. De Rabo belegt graag groen geld in windmolens. Prijs ca 1 miljoen euro (prijspeil 2008) per molen.
- Elektriciteitproductie: 18.000.000 kWh (5 molens) per jaar, verkocht voor ca 15 cent per kWh. In 2012 moet de CV weer opnieuw gaan onderhandelen.
- Inkomen: Alle 5 deelnemers hebben een gezinsinkomen. De subsidie, afgesloten in 2003, is 7 cent per kWh. De kosten zijn in ca 5 jaar terugverdiend. Ook zonder subsidie is het aantrekkelijk.
- Toch blijft een solitaire molen die energie opwekt voor het bedrijf een mooi ideaal, maar in Nederland eigenlijk niet te realiseren. De vraag wordt gesteld of er geen andere kleinschalige technieken beschikbaar zijn die energie voor je bedrijf opwekken? Hoe gaan Engelse of Deense biologische boeren met deze vraag om? Zij zullen toch wel dezelfde idealen of plannen hebben als wij?

Natuurweidestroom?

Een mooie suggestie van Dirk Aalvanger: 'Zou de Natuurweide partner kunnen zijn voor Nuon voor een windmolenpark? Het klinkt mooi: alle biologische melkveehouderijbedrijven produceren hun stroom, Natuurweidestroom, samen met Nuon op een windmolenpark ergens op zee of in een polder. Een rekensom: 325 melkveehouderijbedrijven die jaarlijks 30.000 kWh gebruiken is totaal bijna 10 miljoen kWh. Het park van Jan de Veer produceert 18 miljoen per jaar! Tip: in 2012 moet Jan de Veer maar eens met de Natuurweide gaan overleggen!'

Colofon

Vereniging De Natuurweide

De Natuurweide is de vereniging van biologisch melkveehouders in Nederland.

Er zijn ca 300 biologisch melkveehouders waarvan er ca 230 lid zijn van De Natuurweide.

Vereniging De Natuurweide is de overkoepelende organisatie van de leveranciersverenigingen die aan Eco-mel/Campina, Rouveen, Friesland Foods, Hooidammerkaas, Aurora en EkoHolland Melk op Maat rauwe melk leveren.

Het doel van De Natuurweide is het behartigen van alle belangen van biologisch melkveehouders. Speerpunten:

- Vasthouden aan het principe dat de kostprijs van biologische melk betaalt moet worden.
- Streven naar een eigen biologische melkprijs
- Prijsonderhandelingen van leveranciersverenigingen ondersteunen
- Melkprijsvergelijkingen opstellen
- Initiëren van relevant onderzoek voor de biologische melkveehouderij
- Promotie van bio-zuivel naar consumenten

De Natuurweidekrant is het ledenblad van de Vereniging Natuurweide en verschijnt 4x per jaar in maart, juni, september en december.

Redactie Natuurweidekrant

Simon Galema, Sjoerd de Hoop, Wichert Koopman, Kees van Zelderen, Kees van Veluw en Metha van Bruggen (lay out)

Verder werkten aan dit nummer mee: Edith Finke, Anneke deVries en Renske Loefs

Adres Natuurweidekrant

De Natuurweidekrant, Postbus 63, 6720 AB, Bennekom, tel: 0318-420405, fax: 0318-414820
info@denatuurweide.nl - www.denatuurweide.nl

Bestuur Natuurweide:

Voorzitter	Kees van Zelderen	tel: 0485-382126 / 06-33954124 e-mail: cvanzelderen@home.nl
Penningmeester	Siebe Anema	tel: 0513-646630
Secretariaat	Agro Eco, Bennekom Ineke Albregts	tel: 0318-420405 e-mail: info@denatuurweide.nl

Bedrijfsnetwerk Biologische Melkveehouderij:

Coördinatie	Edith Finke	tel: 06-06-26518704 e-mail: e.j.finke@dlv.nl
--------------------	-------------	---

Themagroep	Coach(es)		
Antibiotica vrij produceren	Edith Finke (DLV)	06-26518704	e.j.finke@dlv.nl
Bedrijfsstrategie	Anneke de Vries (LBI)	0343-523860	a.devries@louisbolk.nl
Diergericht stalontwerpen	Edith Finke (DLV)	06-26518704	e.j.finke@dlv.nl
100% biologisch	Edith Finke (DLV)	06-26518704	e.j.finke@dlv.nl
Vitaliteit	Kees van Veluw (Agro Eco)	0318-420405	k.vanveluw@agroeco.nl
Energie en Klimaat	Kees van Veluw (Agro Eco)	0318-420405	k.vanveluw@agroeco.nl
Fokkerij	Wytze Nauta (LBI)	0343-523860	w.nauta@louisbolk.nl

Bedrijfsnetwerk
Biologische
Melkveehouderij

